

RADOŠŤ AJ POVINOSŤ VALACHA

I přes všechny strasti života byli Valaši spokojení, veselí, pohostiní, skromní aj přátelští. Při pracovních, svátečních aj iných příležitostech si **notovali pjesničky**, gde bylo tématem horské zemědělství, vztah k horám a přírodě, kultura karpatského oblouku (např. zbojníci), též aj pjesničky milostné, žertovné lebo o vojně. Typické byly halekačky, hečené, koledy aj ukolébavky, na svatbě lebo u muziky sa zpívaly taneční pjesničky k točivým, figurálním aj kolovým tancům.

Od děcka chovali v lásce aj **tanec**, kerým sa bavily cérky na pastvě lebo chasa u muziky. Tance su odkazem pastýřské kultúry. Mezi typické valašské tance patříjáj tance párové (valaský starodávný ve 3/4 taktu s krokem o patě, valaská točená ve 2/4 taktu vířivého kroka, potem aj tance figurální) a mužský skočný tanec odzemek. Při párových tancoch ľude pjesničku nájprv po slokách zanotovali, dy sa enem do rytma pohupovali, a potem ich nápěv hudba zopakovala s nejakýma variacama a ľude tančili, třebaš sa otáčali typickýma tanečníma krokama na místě v bočném postavení a držení kolem společné osy, lebo aj cérka točku udělala a ogar skokama, lebo tleskama okolo ní obcházel. Též cérka po kruhu šla a ogar skokama za ňú. Při odzemku si ogar vybral, gdy a jaké taneční kroky a skoky si vybere. Při tem sa zpěvalo (toť enem 3 sloky):

1. Po valašsky od zeme,
kto mi kozy zaženie,
[a ja by ich bol zahnal,
ale som sa vlka bál.:]

2. Hojže, hojže, bača môj,
tebe kožka a mne loj,
[:tebe kožka na dudy
a mne lojík na zuby.:]

3. Štyri kozy, piaty cap,
kto vyskočí, bude chlap,
[a ja by bol vyskočil,
ale som sa potočil.:]

Tanec aj zpěv doprovázaly **nástroje**, třebaš húsle, píšťaly (keré byly oblíbené aj ogarama na pastvě), trouby, fujary, řehťačky, dudy, cimbál lebo basa.

Časem vyprávění byly dlouhé zimní večery, přástky, vyšívání, doba na salaši aj iné, keré daly vzniknúť **ľudové slovesnosti**, třebaš pohádkám, říkadlům, pověstem, pověrečným povídkám o nadpřirozených bytostech lebo povídkám ze života.

V životě Valacha byla aj přísnost na pravidla, keré se mosely dodržovat, třebaš svobodná matka mosela měť vlasy upravené jako vdaná roba a nijak jinak. Hlavú rodiny byl hospodář.

(Nekuda, 2002, Kramoliš, 1907)